

WSTĘP

Z dużą przyjemnością oddajemy do Państwa rąk komentarz do części ogólnej Kodeksu cywilnego. Jest to drugie wydanie Komentarza do Kodeksu cywilnego, który ukazał się w 2013 r. Jednocześnie stanowi on element nowej, istotnej serii wydawniczej, która jest wydawana przez Wydawnictwo C.H.Beck od 2017 r. – Komentarzy Prawa Prywatnego. Celem tej serii jest przedstawienie Czytelnikom najobszerniejszych, najdokładniejszych i najbardziej aktualnych komentarzy do kluczowych aktów prawnych z zakresu prawa prywatnego. Jednakże, mimo systemowego i kompleksowego charakteru komentarzy, prezentowana materia zostanie uporządkowana nie w sposób akademicki, przez poddanie analizie konkretnych instytucji prawnych, lecz w znacznie praktyczniejszy sposób – przez omówienie wszystkich istotnych kwestii zawsze w powiązaniu z konkretnym przepisem aktu prawnego, a więc w sposób właściwy dla tradycyjnych komentarzy. Dzięki temu seria zmierza do osiągnięcia synergii płynącej z połączenia właściwej dla praktyki prawa formy (komentarz) z właściwą dla nauki prawa treścią (systemowy charakter przeprowadzanych analiz). Komentarz ten jest na bieżąco aktualizowany i dostępny w Legalisie w module Komentarze online, działającym już od 2008 r.

Komentarz do części ogólnej prawa cywilnego zawiera omówienie przepisów (i regulowanych nimi instytucji prawnych) z księgi I Kodeksu cywilnego. Mają one szczególnie doniosłe znaczenie, ponieważ stosuje się je do wszystkich stosunków cywilnoprawnych i wpływają na wykładnię wszystkich przepisów prawa prywatnego – bez względu na to, czy przepisy te znajdują się w Kodeksie cywilnym, czy w innym akcie prawnym. Zatem znaczenie i waga tych komentarzy wykracza daleko poza ramy Kodeksu cywilnego, podobnie jak i ich przydatność w praktyce. Ponadto objęto komentarzem wybrane przepisy prawa o notariacie w zakresie, w jakim regulują one jedną z najważniejszych form czynności prawnych znanych prawu polskiemu – formę aktu notarialnego. Często jej bliższa charakterystyka umyka uwadze komentatorów właśnie ze względu na jej pozakodeksowe miejsce unormowania. Wreszcie prezentowany tom zawiera szczególnie ważny praktycznie, zwłaszcza w dobie częstych zmian prawa, komentarz do przepisów wprowadzających Kodeks cywilny. Mimo że miały one służyć przede wszystkim uregulowaniu konsekwencji bardzo istotnej zmiany prawa cywilnego, jaką niosło ze sobą uchwalenie pierwszego w historii Polski Kodeksu cywilnego w 1964 r., to stały się, wobec braku odrębnej regulacji, kodeksem prawa intertemporalnego. Niejednokrotnie to właśnie zawarte w nich normy pozwalają na wskazanie prawa właściwego pod względem czasowym – ustalenie w tym zakresie musi zawsze poprzedzać zastosowanie i wykładnię prawa dla rozwiązania konkretnego problemu praktycznego czy naukowego. Komentarz ten poprzedza obszerne wprowadzenie będące systemowym zarysem najważniejszych problemów i zagadnień z zakresu prawa międzyczasowego, z uwzględnieniem specyfiki tej kolizyjnej dziedziny prawa oraz standardów wyznaczanych przez Konstytucję.

Komentarz stanowi spójną koncepcyjnie całość z pozostałymi tomami serii zawierającymi komentarze do pozostałych przepisów Kodeksu cywilnego, a także innych aktów prawnych prawa prywatnego. Cała seria ma także identyczne założenia dotyczące struktury komentarzy oraz wspólne założenia formalne, jakimi kierowali się ich Autorzy.

Komentarz spośród innych komentarzy wyróżnia kilka cech.

Po pierwsze, kompleksowe podejście do analizowanych zagadnień. Uznając, że omówienia problemów, powstających na tle analizy poszczególnych przepisów, nie można ograniczyć do prawa materialnego, bardzo często komentarze opatrzone uwagami z zakresu prawa postępowania cywilnego, a doceniając intensyfikację globalizacji, częste zmiany prawa oraz

Wstęp

umiędzynarodowienie stosunków handlowych, zwłaszcza w zakresie prawa zobowiązań, dodawano w miarę potrzeby uwagi z zakresu prawa kolizyjnego (w przestrzeni – prawa międzynarodowego prywatnego oraz w czasie – prawa intertemporalnego). Dzięki temu Czytelnik-praktyk znajdzie w Komentarzu kompleksowe narzędzie pomagające mu rozwi-
kłać konkretne zagadnienia powstające na tle jego sprawy. Czytelnicy odnajdą w nim także
rzadko spotykaną kompleksową analizę wykraczającą poza sztywne ramy podziałów prawa
na dyscypliny, co znacznie wzbogaca perspektywę spojrzenia na konkretne instytucje prawne.

Po drugie, komentarz jest wyjątkowo obszernym opracowaniem – zdecydowanie najobszer-
niejszym komentarzem do analizowanych przepisów spośród dostępnych na polskim rynku
wydawniczym. Autorzy przedstawili całość problematyki prawnej związanej ze stosowa-
niem w praktyce poszczególnych przepisów Kodeksu, powstałe w związku z ich wykładnią
wątpliwości. Powołano w bardzo bogatym zakresie orzecznictwo Sądu Najwyższego i in-
nych sądów, a także wypowiedzi przedstawicieli doktryny – w szczególności poglądy in-
nych komentatorów Kodeksu cywilnego. W komentarzu odniesiono się do wielu problemów
dotychczas nieomawianych w piśmiennictwie. Oprócz typowej i właściwej dla komentarzy
„warstwy odtwórczej”, prezentującej kompletne *acquis* judykatury i doktryny, Autorzy
w komentarzach do przepisów rozważają różne hipotetyczne przypadki ich zastosowania,
które albo mogą zdarzyć się w praktyce, albo też praktyka może przynieść sytuacje do nich
podobne, dzięki czemu zastosowanie znajdzie zawarty tam wywód prawniczy. Zamierze-
niem Autorów było nie tylko wyjaśnienie znaczenia poszczególnych przepisów KC oraz
istniejącej i utrwalonej praktyki ich stosowania, lecz również odkrycie potencjału inter-
pretacyjnego kryjącego się w tych przepisach, a istotnego przy rozstrzyganiu trudnych
i złożonych problemów. Zaletą komentarza jest także prezentowanie licznych problemów
w perspektywie prawnoporównawczej.

Po trzecie, komentarz został opracowany przy rygorystycznym zachowaniu leżących u jego
podstaw założeń strukturalnych, co pozwoliło nie tylko na klarowne przedstawienie treści,
lecz czyni z niego bardzo użyteczny i łatwy do wykorzystania w praktyce instrument. Co do
zasady, komentarze do każdego przepisu składają się z płaszczyzny orientacyjnej, płasz-
czyzny standardowej oraz płaszczyzny szczegółowej. Płaszczyzna orientacyjna prezentuje
znaczenie przepisu i podstawowe problemy co do zakresu jego regulacji lub interpretacji –
stanowi bardzo krótki, orientacyjny komentarz pozwalający na wstępną ocenę, czy dla roz-
strzygnięcia konkretnego problemu ten przepis ma znaczenie. Płaszczyzna standardowa
zawiera komentarz właściwy. Została ona podzielona na punkty dotyczące poszczególnych
problemów, dzięki czemu „blok tekstu” nigdy nie jest zbyt długi, a raczej krótki i przejrzysty.
Dzięki dodanemu do komentarzy do poszczególnych przepisów spisowi treści łatwo i szyb-
ko można dotrzeć do ważnych dla rozstrzygnięcia poszczególnych problemów fragmentów
komentarza. Wreszcie płaszczyzna szczegółowa zawiera informacje dodatkowe, często po-
wołanie głosów doktryny, poglądów mniejszościowych, większej liczby orzeczeń Sądu Naj-
wyższego, czy też istotne dla komentowanych przepisów wątki historycznoprawne oraz
prawnoporównawcze.

Połączenie wskazanych cech komentarza, w nadziei Autorów, pozwala na osiągnięcie po-
dwójnego skutku, oczekiwanego od każdego komentarza. Z jednej strony, obszerne opraco-
wania starają się ogarnąć całość trudnej materii, aby jak najrzadziej pozostawiać Czytelnika
bez odpowiedzi na jego problem lub chociaż bez żadnej wskazówki co do kierunku, w ja-
kim ma być rozwiązany (stąd komentarze do poszczególnych przepisów bywają obszerne).
Z drugiej strony, struktura komentarza, uporządkowanie materii, instrumenty ułatwiające
pracę z nim jak spisy treści i pogrubienia słów (zwrotów, zdań) kluczowych pozwalają na
łatwe korzystanie z niego i szybkie odnajdywanie interesujących fragmentów.

Komentarz jest dziełem kilkudziesięciu Autorów. Wszyscy oni łączą pracę naukową, pracując w różnych ośrodkach akademickich, z praktyką, będąc sędziami, adwokatami, radcami prawnymi, notariuszami, specjalistami w Sądzie Najwyższym, Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości czy Biurze Analiz Sejmowych. Unikalne połączenie gruntownej wiedzy teoretycznej z dostrzeganiem potrzeb praktyki i praktycznych aspektów stosowania prawa, z różnych zresztą perspektyw, wpłynęło na jakość przygotowanych przez nich komentarzy, które starają się odpowiadać zarówno na oczekiwania akademików, jak i praktyków.

Choć komentarz jest dziełem zbiorowym, to nie jest dziełem wspólnym. Oznacza to, że każdy Autor przedstawia wyłącznie własne stanowisko co do prezentowanych treści.

Wielką przyjemnością i przygodą intelektualną była dla mnie możliwość współpracy z Autorami przy przygotowaniu tego komentarza. W tym miejscu chciałbym wszystkim podziękować za wymianę myśli, dyskusje i spory, dzięki którym opracowanie wiele zyskało.

Specjalne podziękowania należą się Wydawnictwu C.H. Beck za inspirację do podjęcia prac nad komentarzem oraz zgodę i wsparcie w realizacji pomysłu jego przekształcenia w nową i unikatową na polskim rynku serię wydawniczą, wytrwałą i wszechstronną pomoc w trakcie pracy i trud włożony przez Redaktorów Wydawnictwa zaangażowanych w przygotowanie tego dzieła.

Oddając Czytelnikom niniejszy komentarz, Autorzy mają nadzieję, że okaże się on dla nich użyteczny tak dla potrzeb dociekań naukowych, jak i stosowania prawa w praktyce, rozstrzygania zwłaszcza trudnych i złożonych problemów jurydycznych.

Komentarz uwzględnił stan prawny na dzień 1.3.2017 r. oraz stan literatury i judykatury na koniec 2016 r.

Konrad Osajda